

A kriminalisztikai módszerek fejlődése és szerepe a határőrizetben

Dr. Kertész Imre módszertani öröksége a modern migrációs kihívások tükrében

ÉBERHARDT GÁBOR

Bevezető gondolatok

A kriminalisztika és a határőrizet kapcsolata a magyar rendszertörténetben több mint egy évszázados múltra tekint vissza. Az államhatár mentén elkövetett jogsértések – pl. államhatár tiltott átlépése, embercsempészés, okirathamisítás – megkövetelték a bűnügyi nyomozás eszközeinek alkalmazását. A kriminalisztikai módszerek fejlődése ezért közvetlenül hatott a határőrizet gyakorlatára (Fórizs, 2016).

A migráció és a kriminalisztika az irreguláris migráció jogellenes elősegítése miatt összekapcsolódnak (Hautzinger, 2018), mint ahogyan az emberi vándorlás és a bűnözés kapcsolata is régóta foglalkoztatja a tudományos közösséget (Finszter, 2016). A migrációval összefüggő cselekmények, az államhatárhoz kötődő rezsím megsértőinek felkutatása, vizsgálata és bizonyítékként történő rögzítése speciális kriminalisztikai módszereket igényel. Ezek megerősödött gyökerei a 20. század második felének bűnügyi technikai fejlődésében keresendők (Éberhardt, 2023). A kriminalisztika nem csupán a bűnüldözés eszköztára, hanem a társadalmi változások indikátora is, mivel a migrációs folyamatok új bizonyítási, nyomrögzítési és azonosítási technikákat követelnek meg (Éberhardt, 2021a).

A Forenzikus Füzetek publikációs tematikája hagyományosan a kriminalisztikai módszertan, a bűnügyi technika és az igazságügyi szakértés kérdéseire fókuszál. Kertész Imre életműve e területek egyik legfontosabb magyarországi alapköve (Weszelitsné, 2009). Értelmezése szerint a kriminalisztika a bűncselekmények felderítését és bizonyítását szolgáló alkalmazott tudományág, amely a nyomok feltárásával, rögzítésével és elemzésével támogatja a hatóságok munkáját. Munkássága olyan alapokat teremtett, amelyek a mai migrációs kontroll és határőrizet napjainkban is alkalmazott előzményeiként értelmezhetők (Kertész, 1996).

E tanulmányban eseménypontok felvillantásával bemutatom a krimináltechnikai eljárások fejlődését, azok határőrizeti alkalmazását, valamint Kertész Imre munkásságának jelentőségét a modern migrációs kihívások tükrében.

Történeti visszatekintés

Mátyás Szabolcs és Sallai János szerint a kriminalisztikai dokumentálás a nyomok, helyszínek és tárgyi bizonyítékok olyan rögzítését jelenti, amely lehetővé teszi azok hiteles rekonstrukcióját és bizonyítékként való felhasználását. A kriminalisztikai fényképezés magyarországi történetét a nemrégiben megjelent szakirodalom részletesen bemutatja (Mátyás & Sallai, 2025).

Az 1861-es Teleki László-ügy volt az első olyan eset, ahol a helyszín fényképi rögzítése kriminalisztikai célokat szolgált. A magyar kriminalisztika tudománya a 19. század végétől kezdve alakult ki, ettől az időszaktól beszélhetünk modern bűnüldözésről Magyarországon (Gárdonyi & Hautzinger, 2021). A fényképezés fejlődése jelentősen hozzájárult a bűnügyi dokumentáció megbízhatóságához. A daktiloszkópia és a fényképezés összekapcsolódása a 20. század elején új korszakot nyitott a személyazonosításban, ezzel támogatva a bűnelkövetők gyorsabb azonosítását (Kertész, 1973).

A Kertész-féle örökség

Dr. Kertész Imre rendőr ezredes, a Bűnügyi Technikai Intézet egykori igazgatója nemcsak kiváló szakemberként, hanem a magyar kriminalisztika elméleti alapjainak megteremtőjeként is maradandót alkotott. Az 1950-ben létrejött országos hatáskörű Bűnügyi Technikai Osztályból nemzetközi hírű intézetté való átalakulás nagyrészt neki köszönhető (Lakatos, 2005). Vezetői tevékenysége során különös figyelmet fordított a fiatal szakemberek képzésére és a kriminalisztikai gondolkodás elméleti megalapozására.

Kertész Imre 1956-ban az Állam- és Jogtudományi Intézet Kriminalisztikai Munkaközösségének vitáján tartott előadásában már akkor olyan alapvető téziseket fogalmazott meg, amelyek a kriminalisztika tudományos rendszerezésének és módszertani megalapozásának kiindulópontjait képezték. Az előadás elsődleges célja a kriminalisztika, mint önálló tudományág elméleti kereteinek meghatározása volt, különös tekintettel a bűnügyi nyomozás során alkalmazható módszerek szisztematikus rendszerezésére. Ezek a korai elméleti megfontolások megalapozták azt a tudományos szemléletet, amely később a magyar kriminalisztika fejlődésének meghatározó irányává vált (Viski, 1960).

Munkássága során következetesen képviselte, hogy a kriminalisztika nem szűkíthető le pusztán a „bűnügyi” nyomozás tanára, hanem a szabálysértési, fegyelmi és közigazgatási eljárásokban használt nyomozási módszereket is magában kell foglalnia (Kertész, 1964).

Pedagógiai tevékenysége kiemelkedő volt: az általa szerkesztett A bűnügyi technikus kézikönyve (Kertész, 1964) nemzedékek számára alapvető tananyag lett, míg későbbi művei – különösen *A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntetőeljárás jog és a kriminalisztika tudományában* (Kertész, 1972) – elméleti szinten is új mércét állítottak fel. Katona Gézával közösen írt ismeretterjesztő műve, *A bűn nyomában* (Katona & Kertész, 1965) pedig széles közönség számára tette hozzáférhetővé a kriminalisztika világát.

A kriminalisztikai szakma mai képviselői számára Kertész Imre neve elismerést és kötelezettséget jelent egyszerre. Fenyvesi Csaba professzor, a Dr. Kertész Imre-díj kitüntetettje hangsúlyozta, hogy a kriminalisztika fejlődése szempontjából meghatározó volt Kertész módszertani szigora és nemzetközi együttműködésre való törekvése (Szabó, 2025). Ez a szemlélet napjainkban is irányadó a határrendszettel és a migrációval összefüggő bűncselekmények vizsgálatában.

Kertész Imre öröksége abban is megmutatkozik, hogy munkássága révén a kriminalisztika a magyar rendészeti oktatás szerves részévé vált. Az általa lefektetett alapelvek – a bizonyí-

ték-központú gondolkodás, a technikai innováció és a nemzetközi standardok követése – ma is meghatározzák a határrendészeti gyakorlatot.

Kriminalisztikai módszerek alkalmazása a határőrizetben: esettanulmányok

Az államhatárhoz kötődő jogsértések gyakran nehezen megközelíthető, szabadtéri helyszíneken történnek. A nyomkutatás és pl. a lábnyomvizsgálat ezért kiemelt jelentőségű volt a felelős szervezet, a határőrség feladat ellátásában. Az igazságügyi módszertan fejlődése lehetővé tette, hogy a határ mentén talált nyomok alapján következtetni lehessen a cselekmény körülményeire, az elkövetők számára, mozgásirányára vagy eszközeire (Kertész, 1996).

A jelenkorban is alkalmazható határőrizeti kriminalisztikai gyakorlat olyan klasszikus módszerekre épül, mint a lábbeli- és keréknyomok rögzítése, az eszköznyomok vizsgálata, a helyszínelési fényképezés, valamint az okiratvizsgálat és a személyazonosítás különböző formái (Kertész, 1996). [1]

A lábbeli nyomvizsgálat a határ menti jogsértő cselekmények felderítésének egyik legfontosabb eszköze. A tiltott határátlépők gyakran olyan terepen mozognak, ahol a talaj jól tartja a nyomokat: homokos, agyagos, nedves vagy füves területeken. A kriminalisztikai gyakorlatban a lábbeli nyomok rögzítése két fő módszerrel történik: fényképezéssel és gipszmintavétellel (Kertész, 1996).

A fényképezés célja a nyom eredeti állapotának dokumentálása. A helyszínelők a nyomot több irányból, különböző megvilágítással rögzítik, mérőléccel és szintjelöléssel ellátva. A fényképezést követően kerül sor a gipszmintavételre, amely a lábbeli nyom háromdimenziós, részletgazdag lenyomatát adja. A módszer különösen akkor fontos, ha a nyom mélysége, a talp mintázata vagy a cipő egyedi sérülései relevánsak az elkövető személy azonosításának szempontjából (Kertész, 1973).

A gipszminta előnye, hogy a nyom minden részlete – a talpmintázat, a kopásnyomok, a cipő egyedi sérülései – rekonstruálható. A határőrizeti gyakorlatban a gipszminták különösen fontosak voltak az 1990-es években, amikor a déli és nyugati viszonylatú államhatár szakaszokon jelentősen megnőtt a tiltott határátlépések száma (Fórizs, 2016). [2]

Magyarországon 2021-ben vádat emeltek nyolc személy ellen amiatt, hogy magyar útleveleket és személyazonosító okmányokat hamisítottak meg és adtak ki több tucat külföldi állampolgár számára, többek között ukrán, orosz, fehérorosz és albán állampolgárok részére. A kriminalisztikai vizsgálat során megállapították, hogy az okmányok valódi fényképeket és ujjlenyomatokat tartalmaztak, de a személyes adatokat más magyar állampolgárok adataira cserélték, ami nem csupán közokirat-hamisítási tényállást, hanem embercsempészéshez kapcsolódó és korrupciós bűncselekményt is megvalósított. Az eset rávilágít arra a tényre, hogy egyetlen realizált jogsértés egy egész – akár kontinentális – bűnszervezet azonosítását is elősegítheti (URL1).

Fórizs Sándor (2016) a Magyar Királyi Határrendőrség gyakorlatát mutatja be egy 1932-es eset kapcsán. A szlovéniai határszakaszon a határőrök friss lábnyomokat találtak, amelyek

egy kisebb csoport mozgására utaltak. A lépéshossz alapján megállapították, hogy az egyik személy sérült lehetett.

A határőrök követték a nyomokat, majd egy elhagyott csűrben megtalálták a csoportot. A gipszminták alapján bizonyítást nyert, hogy a csoport tagjai korábban más határszakaszokon is megkísérelték az irreguláris átlépést. A módszer jelentősége, hogy a nyomkutató és rögzítés a csoport korábbi tevékenységét is rekonstruálhatóvá tette.

A modern határrendészeti gyakorlatban a nyomkutató és a kriminalisztikai elemzés továbbra is fontos szerepet játszik. Éberhardt Gábor kutatásai rámutatnak, hogy a déli határszakaszon az embercsempész útvonalak gyakran ismétlődnek, és a nyomok alapján jól azonosíthatók a csempészbándák által preferált mozgási irányok (Éberhardt, 2023).

A nyomok rögzítése során a határrendészek több alkalommal találtak olyan cipőnyomokat, amelyek egyedi mintázatot mutattak. Ezeket a nyomokat később más helyszíneken is azonosították, ami lehetővé tette adott csempészhálózat mozgásának feltérképezését. A bűnügyi technikai eszközök így az egyes cselekmények felderítésén túlmutatva, adott bűnhálózatok azonosítását is segítik (Éri, 1975).

1. ábra – Újságcikk részlet az 1970-es évekből. (Hazáért c. hetilap, 1975; URL2)

A közokirat-hamisítások módszereinek változása egyértelmű korrelációt mutat az okmányok biztonsági elemeinek fejlettségi szintjével. A 2007-es schengeni csatlakozást követően a belső határszakaszokon megszűnt az ellenőrzés, amely a korábban regisztráltan átléptetett személy-forgalom 70%-os adatcsökkenését eredményezte.

A hamisítások szerkezete az idő múlásával, a schengeni tagsággal már jelentős átrendeződésen ment keresztül: a fényképcsere-hamisítások aránya 1997-ben 43% volt (1017 eset), 2017-re gyakorlatilag megszűntek (7 eset). Ezzel párhuzamosan a bélyegzőlenyomat-hamisí-

tások dominánssá váltak, arányuk 5%-ról 59%-ra emelkedett. A jelenség az okmányvédelmi és vizsgálati technológia fejlődésében keresendő. Az integrált arcképek és a többszintű biztonsági védelem miatt a hamisítók az alacsonyabb védettségű okmányok felé orientálódtak, vagy teljes okmány-utánzatok készítésére tértek át (Balla, 2018).

Hautzinger Zoltán hangsúlyozza, hogy „*A kriminalisztika tudományos kapcsolatai ugyanakkor nemcsak a bűnügyi nyomozás során alkalmazható más tudományterületekhez köthető lehetőségekben keresetők, hanem a kriminalisztika alkalmazásának jogi és szervezeti kereteit meghatározó tudományterületekben is. Ezutóbbiak körében kell külön említeni a jogtudományokat és a rendészettudományt.*” A megállapítás megerősíti a határrendészeti szolgálati ág feladatrendszerében való aktív jelenlét jogi és szakmai igényét (Hautzinger, 2019: 89).

A modern migrációs folyamatok új kihívások elé állították a határrendészeti szerveket is. Az embercsempészség, a közokirat hamisítás és a határrezsim megsértése olyan cselekmények, amelyek kriminalisztikai megközelítést igényelnek (Éberhardt, 2023). Az országba irányuló irreguláris migrációs nyomás hatása az Európai Unióhoz történő 2004. évi csatlakozás utáni időszakban különösen érezhetővé vált a déli viszonylatú határszakaszon, ahol az államhatár biztonságos őrzetéért felelős szervezeteknek gyorsan kellett alkalmazkodniuk az új helyzethez (URL3).

A krimináltechnikai eljárások fejlődése biztosította, hogy a szakemberek rugalmasabban és pontosabban reagáljanak a migrációval összefüggő jogsértésekre. A biometrikus útlevelek, az arcfelismerés és az adatbázis összevetés stb. ma már a határforgalom ellenőrzés alapvető eszközei (Balla, 2018). A modern technológiák alkalmazása mellett azonban továbbra is kiemelt szerepe van a klasszikus szakmai módszertannak, mint a nyomkutatás, a gipszmintavétel és az okiratvizsgálat.

A migrációs folyamatok kriminalisztikai vizsgálata interdiszciplináris megközelítést igényel. Az államhatár mentén talált nyomok elemzése, a hamis és/vagy hamisított okmányok felismerése és a személyazonosítás kriminalisztikai módszerei mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a szakmai szervek hatékonyan reagáljanak a migrációtípológiai kihívásokra.

A kriminalisztika és a migrációkutatás metszéspontja

Az emberi vándorlás és a kriminalisztika kapcsolódása olyan speciális területként azonosítható, ahol a múlt tapasztalatai és a jelen kihívásai szorosan összekapcsolódnak. A migrációs folyamatok kriminalisztikai vizsgálata a technikai mellett társadalomtudományi megközelítést is igényel. A kriminalisztikai módszertan fejlődése támogatja, hogy a migrációval összefüggő bűncselekmények növekvő hatékonysággal kerüljenek felderítésre (Éberhardt, 2021b).

Kertész Imre szemlélete – a kriminalisztika társadalmi beágyazottságának hangsúlyozása – ma is érvényes. A migrációs folyamatok újfajta megoldásokat követelnek, de ezek alapjai már több mint egy évszázada jelen vannak a magyar rendészeti gyakorlatban (Kertész, 1987).

Az igazságügyi módszertan alkalmazása a migrációkutatásban nemcsak a jogsértő cselekmények felderítését segíti, hanem hozzájárul a migrációs folyamatok mélyebb megértéséhez is.

A nyomkutatás, az okiratvizsgálat és a biometrikus azonosítás olyan eszközök, amelyek a modern határrendészetben nélkülözhetetlenek.

Záró gondolatok

Egyetértek azzal az értékeléssel, amely szerint a bűnüldözésre vonatkozó eljárások és módszerek szerves része a migráció szabályozásának reaktív irányzatának (Hautzinger, 2020). Azt is meg kell ugyanakkor állapítani, hogy a kriminalisztikai eljárások alkalmazása jelentősen emelte a határőrizet szakmai színvonalát, hatékonyságát. A tiltott határátlépések, az embercsempészés, az okirathamisítás és más határhoz kötődő jogsértések felismerése és bizonyítása olyan bizonyítási technikákat igényel, amelyek a határőrizeti képzésben is meghatározó szerepet kaptak.

A rövid történeti áttekintés és Kertész Imre munkásságának kivonatos felvillantása egyaránt azt mutatja, hogy a kriminalisztika fejlődése mindig összefüggött a társadalmi és technológiai változásokkal.

A lábnyomrögzítés, a gipszmintavétel, az okiratvizsgálat és a biometrikus azonosítás olyan módszerek, amelyek a határőrizetben ma is meghatározóak. [3] A bemutatott konkrét esetek, valamint a Balla által leírt módszertani és technológiai fejlődések is jól szemléltetik, hogy a krimináltechnikai eljárások alkalmazása nélkül a határőrizeti munka nem lenne képes hatékonyan reagálni a migrációs nyomásra és a szervezett bűnözés kihívásaira.

Kertész Imre öröksége továbbra is meghatározó az államhatár őrizetének Alaptörvényben rögzített feladatában. Kriminalisztikai életműve nem csupán módszertani újításokban mérhető, hanem abban a szemléletben is, amely a kriminalisztikát a társadalmi folyamatokkal szoros összefüggésben értelmezte. Ez a megközelítés ma is irányadó a határőrizettel és a migrációval összefüggő bűncselekmények vizsgálatában, ahol a technikai precizitás, valamint a társadalmi érzékenység egyaránt elengedhetetlen (Kertész, 1987).

*„A kriminalisztika nem csupán a bűn nyomainak tudománya,
hanem a társadalmi mozgások tükré is:
megmutatja, hogyan változik a világ, és hogyan kell változnia a rendészetnek is.”
– Kertész Imre munkásságának szellemében (szerzői parafrázis)*

Jegyzetek

- [1] A bűnügyi technikában és az igazságügyi nyomszakértői munkában napjainkban lábbeli nyomok vizsgálatának és gipsszel történő megmintázásnak hívjuk ezeket. (A szerk.)
- [2] Az igazságügyi nyomszakértői gyakorlatban térfogati lábbeli nyomok esetében a fényképfelvételek is egyenértékűek a gipszekkel, amennyiben azok a kriminalisztikai fényképezés szabályai szerint készültek. (A szerk.)
- [3] Érdekeség ugyanakkor, hogy az államhatár rendjével kapcsolatos bűncselekmények miatt elrendelt büntetőeljárásokon elvétve kerül a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ igazságügyi nyomszakértője kirendelésre. (A szerk.)

Irodalomjegyzék

- Balla J. (2018): Határforgalom-ellenőrzés és útiokmány-hamisítás 2005–2017 között. In: Magyar Rendészet, 18(3), 39–57. <https://doi.org/10.32577/mr.2018.3.3>
- Éberhardt G. (2021a): A személyazonosítás jelentősége a migrációelméletben. In: Rendőrségi Tanulmányok, 4(2), 26–45.
- Éberhardt G. (2021b): Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában. In: Belügyi Szemle, 69(3), 345–374. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.1>
- Éberhardt G. (2023): Migrációs erőszak az államhatáron. In: Belügyi Szemle, 71(8), 1271–1290. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.6>
- Éri O. (1975): Hová vezetnek a nyomok? In: A Hazáért, 30(50), 4.
- Fenyvesi Cs. (2019): A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai. In: Rendőrségi Tanulmányok, 2(2), 3–17. https://epa.oszk.hu/04000/04093/00006/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2019_2_003-017.pdf (Letöltés: 2026. jan. 2.)
- Finszter G. (2016): Bűnüldözés és rendészeti modellek. In: Borbíró A., Gönczöl K., Kerecsi K. & Lévy M. (szerk.): Kriminológia. Budapest: Wolters Kluwer Kft., 790–811.
- Fórizs S. (2016): A Magyar Királyi Határrendőrség, az első rendészeti jellegű határőrizeti szerv. In: Határrendészeti Tanulmányok, 13(2), 20–29.
- Gárdonyi G. & Hautzinger Z. (2021): A kriminalisztikai kutatások fejlesztésének lehetőségei. In: Belügyi Szemle, 69(10), 1725–1740. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.3>
- Hautzinger Z. (2018): A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. Budapest: AndAnn, 93–97.
- Hautzinger Z. (2019): Gondolatok a kriminalisztika elméleti rendszeréről. In: JURA: a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának tudományos lapja, 25(1), 84–93.
- Hautzinger Z. (2020): A migráció szabályozásának reaktív tényezői. In: Belügyi Szemle, 68(9), 47–62. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.9.3>
- Katona G. & Kertész I. (1965): A bűn nyomában. Budapest: RTV–Minerva.
- Kertész I. (1972): A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntetőeljárás jog és a kriminalisztika tudományában. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Kertész I. (1973): Kriminológia – Különös rész I. Budapest: BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség.
- Kertész I. (1987): A bűnügyi technikai munka a bűnüldözés szerves része. In: Belügyi Szemle, 25(11), 15–20.
- Kertész I. (1996): Krimináltechnika I. Budapest: Rejtjel Kiadó.
- Kertész I. (1964, szerk.): A bűnügyi technikus kézikönyve. Budapest: BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség.

- Lakatos J. (2005, szerk.): Kriminálisztikai alapismeretek. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Kriminálisztikai_alapismeretek.pdf (Letöltés: 2026. jan. 2.)
- Mátyás Sz. & Sallai J. (2025): A fotográfia alkalmazásának kezdete a bűnügyi rendészet területén. In: Rendőrségi Tanulmányok, 8(3), 79–95. <https://doi.org/10.53304/RT.2025.3.04>
- Szabó Cs. (2025): Interjú a Dr. Kertész Imre-díjjal kitüntetett Fenyvesi Csaba professzor úrral. Belügyi Szemle, 73(8), 1813–1820. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1813-1820>
- Viski L. (1960): A kriminálisztika rendszeréről. In: Az Állam- és Jogtudományi Intézet Értesítője, 3(1), 59–99. https://real.mtak.hu/196231/1/61_cikk_307_475_III_1.pdf (Letöltés: 2026. jan. 20.)
- Weszelitsné Lakos K. (2009): Prof. Dr. Kertész Imre publikációinak bibliográfiája 1953–2005. Budapest: (k. n.). <https://www.scribd.com/document/809288936/bibliografia-kertesz> (Letöltés: 2026. jan. 2.)

Elektronikus források

- URL1: Vádat emeltek az útlevelemaffia tagjai ellen. <https://jogaszvilag.hu/napi/vadat-emeltek-az-utlevelmaffia-tagjai-ellen/?hilite=hamis+vád> (Letöltés: 2026. január 2.)
- URL2: Határőr Kultúráért Alapítvány Digitális Adattár. <https://hokalapitvany.hu/digitalis-adattar/> (Letöltés: 2026. január 2.)
- URL3: Eurostat menedékkérelmek – éves statisztikák (2008–2024). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics (Letöltés: 2026. jan. 2.)